

DET KONGELIGE
KULTURDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 15

(1999-2000)

Om lov om endringer i åndsverkloven
og lov om avgift på offentlig framføring
av utøvende kunstneres prestasjoner
m.v.

Tilråding fra Kulturdepartementet av 4. november 1999, godkjent i statsråd samme dag.

1 Proposisjonens hovedinnhold

1.1 Innledning

Kulturdepartementet legger med dette frem forslag til endringer i lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. (åndsverkloven) og i lov 14. desember 1956 nr. 4 om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner m.v. (fondsloven) for å gjennomføre en vederlagsrett for utøvende kunstnere og tilvirkere av lydopptak (fonogramprodusenter) i samsvar med det som kreves i artikkel 8.2 i EF-direktiv om utleie- og utlånsrettigheter og visse nærstående rettigheter (92/100/EØF).

I tillegg til endringer som følge av direktivet, foreslår departementet at det opprettholdes en avgift til Fond for utøvende kunstnere for offentlig framføring av lydopptak som ikke er vernet i henhold til åndsverkloven og at avgiften utvides til også å omfatte bruk av ikke-vernedede lydopptak i kringkasting.

1.2 Fondsordningen og forholdet mellom fondslovens og åndsverklovens regler

Fond for utøvende kunstnere er en kulturpolitisk begrunnet fondsordning. Fondet ble etablert ved egen lov i 1956 for å gi utøvende kunstnere en viss kompensasjon for sekundærfremføringer av deres prestasjoner. Bakgrunnen var at levende fremføringer av musikk mer og mer ble erstattet av lydopptak. Fondets virksomhet reguleres i fondsloven.

Fondsordningen er kollektiv i den forstand at avgiftsmidlene ikke fordeles i forhold til den faktiske bruken av kunstnerens prestasjon ¹⁾. Fordelingen skjer etter søknad. Fondets midler brukes til støtte for utøvende kunstnere som bor og virker her i landet, og produksjon av opptak med deres prestasjoner, men etter gjeldende rett kan det også gis støtte til etterlatte etter utøvende kunstnere.

Fondet får sine inntekter hovedsakelig fra avgift for offentlig framføring av lydopptak med utøvende kunstneres prestasjoner, f.eks. framføring av musikk på diskotek. I tillegg kommer en mindre del av fondets inntekter fra avgiftsplikt for overføring av lydopptak til ny lydfesting.

Frem til 1989 var det også avgiftsplikt til fondet for all offentlig framføring av lydopptak i kringkasting. I 1989 ble fondsordningen omstrukturert slik at avgiftsplikten for bruk av lydopptak i kringkasting ble erstattet med en individuell vederlagsrett for utøvere og produsenter gjennom innføring av § 45b i åndsverkloven. Organisasjonen GRAMO ble stiftet for å forhandle med brukerne, kreve inn og fordele vederlaget. Avgiftsplikten etter fondsloven ble opprettholdt for annen offentlig framføring enn kringkasting.

I dag gjelder derfor et tosporet system; GRAMO innkrever vederlag etter åndsverkloven § 45b for bruk av lydopptak i kringkasting (ca. 43 mill. kr i

¹⁾ En slik fordeling etter den faktiske bruk betegnes som en individuell, subjektiv ordning.

Om lov om endringer i åndsverkloven og lov om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstners prestasjoner m.v.

1997) og fordeler vederlagsmidler individuelt etter faktisk bruk. Fond for utøvende kunstnere får inntekter fra avgiftspliktig virksomhet etter fondsloven (ca. 18 mill. kr i 1997) og fordeler midlene til formål som innspillingsstøtte, stipend, videreutdanning, reise- og kursvirksomhet og konserter.

Mens fondsloven avgiftsbelegger bruk av alle lydopptak, kan GRAMO kun kreve inn vederlag for lydopptak som er vederlagspliktige etter åndsverkloven, dvs. opptak som er vernet etter reglene om vern av nærstående rettigheter i åndsverkloven og Romakonvensjonen ²⁾.

1.3 Forslag til lovendringer

Departementet foreslår at direktivet artikkel 8.2 gjennomføres ved at åndsverkloven § 45b om vederlag for kringkasting bruk utvides slik at den omfatter all offentlig fremføring av vernede lydopptak. Dette vil gi individuell vederlagsrett for utøvende kunstnere og produsenter fra EØS-området og land tilsluttet Romakonvensjonen.

Etter departementets oppfatning bør det av kulturpolitiske grunner i tillegg opprettholdes en avgift etter fondsloven for offentlig fremføring av ikke-vernede lydopptak. Dette vil hindre vridning i musikkrepertoaret i disfavør av norsk og europeisk musikk.

Ved innføring av individuelt vederlag for bruk av lydopptak i kringkasting i 1989 bortfalt avgiften for bruk av lydopptak som ikke er vederlagspliktige ³⁾. Fordi USA ikke er tilsluttet Romakonvensjonen, betales det ikke vederlag til GRAMO for fremføring av amerikansk musikk i norske kringkastingssendinger. Dette kan ha medført at kringkastingsselskaper av økonomiske grunner velger å fremføre musikk som ikke er vernet og da heller ikke vederlagspliktig, noe som kulturpolitisk sett er en uheldig utvikling.

Departementet foreslår at avgiftsplikten gjeninnføres for bruk av slike lydopptak i kringkasting. Det vil da ikke lenger være noen økonomisk grunn til å velge bort norsk og europeisk musikk. Dessuten vil avgiften komme de utøvende kunstnere til gode.

Gjeninnføring av avgift for bruk av lydopptak i kringkasting vil medføre økte utgifter for kringkastingsselskapene. Nevnte kulturpolitiske hensyn, som taler for både å opprettholde avgiften for bruk av lydopptak som ikke er vederlagspliktige ved annen offentlig fremføring enn i kringkasting samt å gjeninnføre avgift for bruk av slike opptak i kringkasting, må etter departementets oppfatning tillegges avgjørende vekt.

Bruk av lydopptak til offentlig fremføring vil enten være avgifts- eller vederlagspliktig. Departementet forutsetter at den organisasjonen som skal kreve inn og fordele vederlag og Fond for utøvende kunstnere samarbeider om innkrevningen, slik at brukerne kun skal betale til én av disse. Det vil deretter måtte skje en fordeling mellom organisasjonen og fondet. Departementet fore-

²⁾ Konvensjon 26. oktober 1961 om vern for utøvende kunstnere, fonogramprodusenter og kringkastingsvirksomheter.

³⁾ Dvs. lydopptak som ikke er vernet med hensyn til såkalte nærstående rettigheter fordi vernetiden er utløpt eller fordi rettighetshaverne er fra et land som ikke er tilsluttet Romakonvensjonen.

Om lov om endringer i åndsverkloven og lov om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstners prestasjoner m.v.

slår at nærmere regler om dette fastsettes i forskrift med hjemmel i gjeldende bestemmelser i åndsverkloven § 45b og fondsloven § 5.

I tillegg til ovenstående, foreslås at fondsloven § 4 om overføring av lydopptak til ny lydfesting oppheves, og at ervervskravet i fondsloven § 3 utgår, samt at fondsloven § 1 endres slik at etterlatte ikke lenger er støtteberettigede etter fondsloven. Dessuten foreslås visse mindre redaksjonelle endringer.

2 Lovforslagets bakgrunn

2.1 Innledning

Gjennom EØS-avtalen er Norge forpliktet til å gjennomføre EF-direktiv 92/100/EØF av 19. november 1992 om utleie- og utlånsrettigheter og visse nærstående rettigheter (utleiedirektivet), jf. St.prp. nr. 40 (1993-94).

Med unntak av artiklene 4 og 8.2 ble direktivet gjennomført i norsk rett ved endringer i åndsverkloven ved lov 2. juni 1995 nr. 27, jf. Ot.prp. nr. 15 (1994-95). Artikkel 4 ble gjennomført ved endringer i åndsverkloven ved lov 9. januar 1998 nr. 4, jf. Ot.prp. nr. 80 (1996-97).

I EØS-forhandlingene fikk Norge utsatt frist til 1. januar 1996 med å gjennomføre artikkel 8.2. Gjennomføringen er følgelig forsinket, men fordi Norge langt på vei allerede etter gjeldende rett tilfredsstillende direktivets krav, antas forsinkelsen ikke å ha hatt vesentlige økonomiske konsekvenser for rettighetshaverne.

I Ot.prp. nr. 15 (1994-95) omtalte departementet et forslag om å innføre en enerett for utøvende kunstnere til å gjøre sine fremføringer tilgjengelig for allmennheten ved fremføring av lydopptak og film. En slik enerett, kombinert med avgrensninger av eneretten både med hensyn til bruk av slike opptak i kringkasting og ved annen offentlig fremføring, var foreslått i departementets høringsutkast. Tilsvarende ble foreslått for produsenter av lydopptak og film. På grunn av merknader fra høringsinstansene fremmet ikke departementet i proposisjonen et forslag om enerett. Det ble imidlertid sagt at man ville komme tilbake til dette i forbindelse med endringer i lov 14. desember 1956 nr. 4 om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner m.v., dvs. endringen som foreslås her i forbindelse med gjennomføring av utleiedirektivet artikkel 8.2.

Departementet må i nær fremtid vurdere de utøvende kunstneres rettigheter både i forhold til en ny internasjonal traktat i regi av Verdensorganisasjonen for Intellektuell Eiendomsrett (WIPO) og i forhold til et kommende EU-direktiv på området. Man har derfor også i denne omgang valgt å vente med vurderingen av nevnte enerett for utøvende kunstnere.

2.2 Utleiedirektivet

2.2.1 Generelt

Utleiedirektivet etablerer en enerett til utleie og utlån både for opphavsmenn og nærstående rettighetshavere (utøvende kunstnere, produsenter (tilvirkere) og kringkastingsselskap). Utleie- og utlånsretten gjelder for alle verkstyper.

Videre gir direktivet utøvende kunstnere en grunnleggende enerett til kringkasting og annen overføring til allmennheten av deres levende fremføringer.

For utøvende kunstnere og produsenter etablerer direktivet også en enerett til spredning av opptak av utøvende kunstneres fremføringer, dvs. en enerett til å gjøre eksemplar av opptak tilgjengelig for allmennheten ved salg eller annen spredning av eksemplar.

I tillegg fastsetter direktivet at utøvende kunstnere og fonogramprodusenter skal ha rett til et rimelig vederlag når deres lydopptak blir fremført offentlig, herunder kringkastet. Denne vederlagsretten følger av direktivet artikkel 8.2 og er som nevnt innledningsvis under punkt 2.1 ikke fullt ut gjennomført i norsk rett.

2.2.2 Rett til rimelig vederlag etter utleiedirektivet artikkel 8.2

2.2.2.1 Innledning

Når et lydopptak som er utgitt for kommersielt formål (eller kopi av slikt lydopptak) gjøres tilgjengelig for allmennheten gjennom kringkastingssending eller ved annen offentlig fremføring, skal, etter utleiedirektivet artikkel 8.2, produsenten av lydopptaket og de utøvende kunstnere hvis fremføring gjengis på opptaket, ha rett til vederlag.

Artikkel 8.2 lyder:

«Medlemsstatene skal fastsette at utøvende kunstnere og fonogramprodusenter har rett til vederlag som deles mellom dem, slik at brukeren betaler et rimelig, samlet vederlag dersom et fonogram utgitt i kommersielt øyemed, eller en reproduksjon av et slikt fonogram, benyttes til trådløs kringkasting eller til offentlig fremføring. Dersom det ikke er enighet mellom de utøvende kunstnerne og fonogramprodusentene, kan medlemsstatene fastsette vilkårene for hvordan dette vederlaget skal fordeles mellom dem.»

2.2.2.2 Vederlagsrett

Artikkel 8.2 fastsetter en vederlagsrett som innebærer at rettighetshaveren ikke kan nedlegge forbud mot bruken, men har krav på vederlag.

Bestemmelsen i artikkel 8.2 antas å være en minimumsregel, slik at medlemslandene for eksempel kan etablere enerett istedenfor vederlagsrett fordi en slik regulering vil være mer omfattende enn direktivets krav.

2.2.2.3 Gjenstand for vern

Gjenstand for vern etter artikkel 8.2 er «fonogram utgitt i kommersielt øyemed, eller en reproduksjon av et slikt fonogram».

Bestemmelsen dekker alle lydopptak som er utgitt i en kommersiell sammenheng - uansett opptaksmedium. «Reproduksjon av et slikt fonogram» vil også foreligge der hvor reproduksjonen ikke er foretatt i kommersiell sammenheng.

På den annen side omfattes ikke lydopptak som det enkelte kringkastings-selskap gjør av sine egne sendinger til videre kringkastingsbruk i sin virksomhet. Bestemmelsen dekker heller ikke lydopptak som inngår i et videogram, og fastsetter følgelig ingen vederlagsrett for kringkasting eller offentlig fremføring av videogram.

2.2.2.4 Bruken som utløser vederlagsrett

Bruken som utløser vederlagsrett etter direktivet artikkel 8.2 er «kringkasting eller offentlig fremføring».

Kringkasting i kabel er ikke dekket av bestemmelsen i artikkel 8.2, bare «trådløs kringkasting», som også inkluderer satellittkringkasting.

Vederlagsretten i artikkel 8.2 gjelder både direkte og indirekte bruk av lydopptaket i kringkasting eller ved offentlig fremføring. Dvs. at vederlagsretten ikke bare gjelder den originære kringkastingssending, men også når sendingen blir fremført offentlig eller videresendt trådløst.

2.2.2.5 Gjennomføringen

Når ovennevnte vilkår er oppfylt har utøvende kunstner og fonogramprodusent etter direktivet krav på et «rimelig, samlet vederlag» som skal deles mellom dem. At vederlaget er «samlet» refererer seg til at det kun skal betales én gang.

Det overlates til nasjonal lovgivning å bestemme nærmere vilkår for gjennomføring. Direktivet legger følgelig ikke føringer på hvordan betalingen skal skje. Medlemsstatene kan ifølge direktivet gi regler for fordeling der det ikke oppnås enighet mellom rettighetshaverne.

2.2.3 Gjennomføringen av direktivet i de øvrige EØS-land

I de fleste EØS-land er utleiedirektivet artikkel 8.2 gjennomført ved at de utøvende kunstnerne og fonogramprodusentene er gitt rett til vederlag ved kringkasting og annen offentlig fremføring av fonogrammer.

I enkelte land omfatter vederlagsretten ikke alle former for offentlig fremføring, f.eks. gjelder dette i Frankrike og Belgia. I disse landene utgjør vederlagsretten en innskrenkning av en enerett til offentlig fremføring som fastsetter at det ikke kreves samtykke fra rettighetshaverne for bruken, men skal erlegges vederlag (tvangslisens). De former for offentlig fremføring som ikke omfattes av vederlagsretten fanges dermed opp av eneretten til offentlig fremføring, dvs. at det må innhentes samtykke fra rettighetshaver for slik offentlig fremføring og han kan stille vilkår for å gi samtykke, bl.a. at det skal erlegges vederlag. Selv om eneretten skulle omfatte bruk som det er fastsatt vederlagsrett for i direktivet artikkel 8.2, er en slik enerett ikke i strid med direktivet fordi dette ikke forbyr at det fastsettes mer omfattende rettigheter enn det som følger av artikkel 8.2.

I de fleste EØS-land har de som bruker fonogrammer til kringkasting og annen offentlig fremføring plikt til å betale vederlag til så vel fonogramprodusentene som de utøvende kunstnerne i henhold til den nasjonale lovgivningen.

Dette gjelder imidlertid ikke i England, Tyskland og Italia. I England hadde fonogramprodusentene enerett til kringkasting og annen offentlig fremføring av lydopptak før gjennomføringen av utleiedirektivet, mens de utøvende kunstnerne som ble gjengitt på lydopptaket verken hadde enerett eller vederlagsrett ved slik bruk. Utleiedirektivet artikkel 8.2 ble gjennomført på den måten at utøvende kunstnere i den engelske opphavsrettsloven ble gitt rett til et rimelig vederlag fra eieren av retten til lydopptaket (dvs. fonogramprodusenten) når et kommersielt utgitt lydopptak av hele eller vesentlige

deler av en kvalifisert framføring blir spilt offentlig eller inkludert i en kringkasting- eller kabel-tv-tjeneste. I Tyskland er det motsatt. Der er de utøvende kunstnere gitt rett til vederlag fra brukerne ved kringkasting og annen offentlig framføring av lydopptak, mens fonogramprodusentene kan kreve en rimelig del av vederlaget som de utøvende kunstnere mottar i henhold til reglene i opphavsrettsloven. I Italia har man en tredje variant. Der er det fastsatt i opphavsrettsloven at vederlagsretten skal utøves av fonogramprodusenten, som skal dele ut vederlag til de medvirkende utøvere.

Når det gjelder fordelingen av vederlaget, går det et skille mellom EØS-land som uttrykkelig har fastsatt i sin opphavsrettslovgivning at vederlaget skal deles likt mellom de utøvende kunstnerne og fonogramprodusentene, og EØS-land som ikke har fastsatt en bestemt fordeling.

Enkelte land som bl.a. Frankrike, Belgia, Nederland, Hellas og Portugal har regler om at vederlaget skal deles likt mellom de utøvende kunstnerne og fonogramprodusentene.

Andre EØS-land har derimot ikke fastsatt en bestemt fordeling av vederlaget; noen land har ikke regler om delingen av vederlaget overhodet, mens andre land igjen har regler om at vederlaget skal deles mellom de utøvende kunstnerne og fonogramprodusentene (eventuelt at den ene av disse gruppene skal ha en (rimelig) del av vederlaget som den andre gruppen mottar for kringkasting og annen offentlig framføring av fonogrammer) uten at det er angitt hvilken andel av vederlaget de to gruppene skal ha. I England mente således lovgiver at det var mest hensiktsmessig å ikke fastsette en bestemt fordeling av vederlaget fordi en likedeling ikke alltid vil utgjøre en rimelig fordeling mellom de utøvende kunstnerne og produsentene. Andre land som ikke har fastsatt en bestemt fordeling er bl.a. Danmark, Sverige, Finland, Spania, Italia og Tyskland. I Spania skal vederlaget deles i like deler i fravær av avtale mellom de utøvende kunstnerne og fonogramprodusentene.

I mange EØS-land er det uttrykkelig fastsatt eller forutsatt i lovgivningen at oppkrevingen og fordelingen av vederlaget skal skje gjennom forvaltningsselskaper. Dette er situasjonen bl.a. i Frankrike, Belgia, Nederland, Danmark, Hellas og Spania. I praksis er det ofte forvaltningsselskaper som står for oppkrevingen og fordelingen av vederlaget også i de øvrige EØS-land jf. bl.a. i England, Sverige og Finland.

Uenighet om vederlagets størrelse mellom rettighetshaver og bruker kan i enkelte land som England, Nederland og Hellas bringes inn for en særdomstol. I bl. a. Frankrike, Belgia og Danmark avgjøres slike saker av en komité eller nemnd, mens f. eks. Sverige og Tyskland ikke har spesielle regler om hvordan tvist om vederlagets størrelse skal løses.

3 Høringen

3.1 Høringsutkastet

Departementets høringsnotat av 12. juli 1999 ble sendt på høring til berørte instanser, med henstilling om å forelegge det for eventuelle underliggende instanser. Høringslisten er inntatt som vedlegg til proposisjonen.

I høringsutkastet foreslo departementet at åndsverkloven § 45b ble utvidet til å gjelde all offentlig fremføring av vernede lydopptak.

I tillegg til endringer som følge av direktivet, foreslo departementet at avgiften til Fond for utøvende kunstnere ble opprettholdt når det gjelder offentlig fremføring av lydopptak som ikke er vernet i henhold til åndsverkloven. Departementet foreslo også at tilsvarende avgift ble gjeninnført for bruk av ikke-vernede lydopptak i kringkasting.

Det ble videre foreslått å oppheve avgiftsplikten når det gjelder overføring av opptak av utøvende kunstners prestasjoner til ny lydfesting. Dessuten foreslo departementet at kretsen av støtteberettigede etter fondsloven ble innnevret slik at etterlatte ikke lenger skulle kunne nyte godt av fondsmidlene, samt at ervervskravet i fondsloven § 3 ble tatt ut av bestemmelsen.

3.2 Høringssvarene

3.2.1 Høringsinstanser

Departementet mottok merknader fra følgende høringsinstanser:

- Det sakkyndige råd for åndsverker
- Den Norske Advokatforening
- Fond for utøvende kunstnere
- FONO
- GramArt
- GRAMO
- Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
- IFPI Norge
- Kommunenes Sentralforbund
- Kopinor
- Landsorganisasjonen i Norge
- NOPA
- Norges Kunstnerråd
- Norsk Ballettforbund
- Norske film- og tv-produsenters forening
- Norsk Folkemusikk- og Danselag
- Norsk Forbund for Lokal-tv
- Norsk Lokalradioforbund
- Norsk Musikerforbund
- NRK AS
- Norsk Skuespillerforbund
- Norsk Teater- og Orkesterforening

- Norsk Videogramforening
- Norske Avisers Landsforening
- NORWACO
- Næringslivets Hovedorganisasjon
- P4 Radio Hele Norge
- Reiselivsbedriftenes Landsforening
- Samarbeidsutvalget for skribentorganisasjonene
- Statens bibliotektilsyn
- TONO
- TV 2 AS

3.2.2 Sammendrag av høringsvarene

Nedenfor gis en oversikt over generelle trekk ved høringsvarene. Spesielle merknader er nærmere redegjort for under punkt 4.4.3 om departementets forslag til lovendringer.

Det store flertall av høringsinstansene støtter departementets forslag når det gjelder endringer i åndsverkloven § 45b som følge av utleiedirektivet artikkel 8.2.

Flere høringsinstanser uttaler seg generelt om berettigelsen av en fondsordning. Et flertall i Det sakkyndige råd for åndsverker støtter departementets syn på at fondet har en viktig kulturpolitisk funksjon og at fondet således bør opprettholdes. Fond for utøvende kunstnere peker på den kulturpolitiske og distriktpolitiske funksjon fondet har. Et mindretall i Det sakkyndige råd for åndsverker mener imidlertid at fondet ivaretar typiske kulturpolitiske formål som burde vært dekket via statsbudsjettet. Reiselivsbedriftenes Landsforening er skeptisk til at en kulturpolitisk ordning som fondet representerer, skal bestå og finansieres av private brukere.

Mange høringsinstanser kommenterer forslaget om gjeninnføring av avgift for bruk av ikke-vernede lydopptak i kringkasting. Det er delte meninger om avgiften blant høringsinstansene.

Flertallet i Det sakkyndige råd for åndsverker, Fond for utøvende kunstnere, Norsk Musikerforbund, NORWACO, FONONO, IFPI, Norsk Ballettforbund, Norsk Skuespillerforbund, Norsk Folkemusikk- og Danselag, Kopinor og Samarbeidsutvalget for skribentorganisasjonene støtter gjeninnføring av avgift.

Kringkastingsselskapene; NRK, TV 2, P4 samt Norsk Lokalradioforbund, Norsk Forbund for Lokal-tv, Norske film- og tv-produsenters forening, Reiselivsbedriftenes Landsforening, Norsk Teater- og Orkesterforening og mindretallet i Det sakkyndige råd for åndsverker er imot forslaget om gjeninnføring av avgift på dette området. Høringsinstansene begrunner sitt syn blant annet med at en slik avgift innebærer økte kostnader for brukerne. Det pekes videre på de konkurransemessige sidene ved forslaget; konkurranseforholdet mellom lisens- og egenfinansiert kringkasting forrykkes og utenlandsetablerte kringkastingsselskaper favoriseres.

Høringsinstansene har delte meninger om hvordan innkreving og fordeling av avgift og vederlag bør skje, herunder forholdet mellom Fond for utøvende kunstnere og GRAMO.

Flere høringsinstanser tar opp spørsmålet om hvilke konsekvenser avgiften vil ha for vederlagsnivået, samt på hvilket nivå avgiften etter fondsloven og

Om lov om endringer i åndsverkloven og lov om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstners prestasjoner m.v.

vederlaget etter § 45b bør ligge. Også her er meningene delte. Musikerforbundet mener at summen av avgift og vederlag vil måtte bli betydelig høyere enn dagens nivå. GRAMO og IFPI mener at vederlagsnivået ikke må reduseres som følge av avgiftssystemet. Reiselivsbedriftenes Landsforening, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon og Norsk Teater- og Orkesterforening forutsetter på sin side at nivået på avgift og vederlag ikke må bli høyere enn i dag. NRK og P4 ønsker at departementet skal bidra til å redusere vederlagssatsene.

4 Alminnelige merknader

4.1 Innledning

Som nevnt er norsk rett allerede langt på vei i samsvar med direktivet artikkel 8.2.

Vi har i Norge en vederlagsordning i åndsverkloven § 45b som gir den enkelte utøver og den enkelte produsent krav på vederlag når deres lydopptak blir fremført i kringkasting. Når det gjelder annen offentlig fremføring har vi en avgiftsplikt til Fond for utøvende kunstnere; et kollektivt kulturfond til støtte for utøvende kunstnere og produksjon av opptak av utøvende kunstners prestasjoner. Punkt 1.2 redegjør for forholdet mellom åndsverklovens og fondslovens regler om offentlig fremføring av lydopptak.

I de alminnelige merknadene nedenfor redegjøres for den historiske utvikling av lovgivningen på området, gjeldende rett (herunder forholdet mellom gjeldende rett og utleiedirektivet artikkel 8.2 jf. punkt 4.4.1) samt departementets forslag til lovendringer.

4.2 Historikk

4.2.1 Lov om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstners prestasjoner

Før det ble etablert noen internasjonale regler på området var Norge det første land i Norden som innførte en ordning hvor utøvende kunstnere fikk en viss kompensasjon for sekundærfremføring av deres prestasjoner. Dette ble gjennomført ved lov 14. desember 1956 nr. 4 om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstners prestasjoner m.v. Loven, som trådte i kraft 1. juli 1957, ble til på grunnlag av et privat lovutkast, utarbeidet av Norsk Musikerforbund.

Bakgrunnen for Musikerforbundets engasjement var hensynet til de utøvende kunstnere og deres etterlatte. Engasjementet må særlig ses i lys av tre forhold. Det første var at musikere, med sin spesielle profesjon, ikke kunne forventes å være yrkesaktive like lenge som andre yrkesgrupper. Det andre var den økende bruk av teknisk musikk (grammofonplater m.m.) på bekostning av oppdrag for musikere. Det tredje var de begrensede pensjonsordninger (og -muligheter) som fantes for musikere og deres etterlatte på den tiden.

Lovens hovedregel påla enhver som i ervervsmessig øyemed offentlig fremførte utøvende kunstners prestasjoner ved hjelp av opptak eller kringkastingsmottaker, å betale en avgift til Fond for utøvende kunstnere. Avgiftsplikten gjaldt både der hvor sekundærfremføringen ble foretatt ved bruk av opptak som ble avspilt, f.eks. i et danselokale, og der hvor den ble foretatt ved bruk av kringkastingsmottaker, f.eks. med radio- eller fjernsynsmottaker plassert i en restaurant. I sistnevnte tilfelle ble det også etablert avgiftsplikt for bruk av utøvende kunstners levende fremføringer. Det ble dessuten på visse vilkår etablert en avgiftsplikt for overspilling fra en opptaksinnretning til en

annen. Avgiftsplikten var ikke begrenset med hensyn til den utøvende kunstners nasjonalitet eller når opptaket ble gjort.

Fondets midler skulle brukes til støtte for norske utøvende kunstnere og deres etterlatte. I tillegg skulle en viss andel, fastsatt av Kongen, gå til fonogramprodusentene. Grunnen til at fonogramprodusentene skulle ha en andel av inntektene, var at man på det tidspunkt regnet med at fonogramprodusentene hadde et kontraktsrettslig krav på vederlag for offentlig avspilling av grammofonplater, som loven ville frata dem.

For de som eventuelt håpet at en avgiftsplikt skulle redusere bruk av teknisk musikk, fikk nok ikke loven den ønskede effekt, men den hadde snart stor betydning ved at fondet kunne gi tilskudd til innspillinger og støtte til utøvende kunstnere. Et vesentlig poeng med loven var at avgiftsplikten - som i dag - gjaldt uten hensyn til kunstnerens eller opptakets nasjonalitet, og uten hensyn til opptakets alder. Utenlandske produksjoner, med utenlandske utøvende kunstnere - som sto for en vesentlig del av de opptak som ble brukt i Norge - var med i avgiftsgrunlaget for støtte til norske utøvende kunstnere og norske produksjoner. Dette var imidlertid også situasjonen i de land som etter hvert etablerte subjektive rettigheter for kunstnerne. Retten til vederlag ble forbeholdt egne kunstnere, eller knyttet til fremføringer som fant sted på landets territorium. Hovedgrunnen til at en slik ordning kunne opprettholdes også ved subjektive rettigheter, var at det ikke fantes noen internasjonale regler på området før Romakonvensjonen trådte i kraft 18. mai 1964.

4.2.2 Romakonvensjonen

4.2.2.1 Innledning

Opphavsrettsområdet bygger - i tillegg til nasjonal lovgivning - på en omfattende internasjonal regulering gjennom konvensjoner. Den eldste, Bernkonvensjonen om vern av litterære og kunstneriske verk, ble vedtatt allerede i 1886. Norge tiltrådte konvensjonen i 1896.

Bernkonvensjonen gjelder bare for opphavsmenn, ikke for utøvende kunstnere, fonogramprodusenter og kringkastingsselskap, de såkalte nærstående rettighetshavere. Den internasjonale regulering for disse grupper rettighetshavere kom først ved Romakonvensjonen av 1961 om vern av utøvende kunstnere, fonogramprodusenter og kringkastingsselskaper. Norge tiltrådte konvensjonen med virkning fra 10. juli 1978, jf. St.prp. nr. 141 (1976-77) og kgl. res. 28. juli 1978.

4.2.2.2 Prinsippene om nasjonal behandling og minstevern

Romakonvensjonen bygger dels på prinsippet om nasjonal behandling, dels på prinsippet om minstevern for de forskjellige grupper rettighetshavere.

Nasjonal behandling (formell gjensidighet jf. Romakonvensjonen artikkel 2) innebærer at rettighetshavere med tilknytning til andre konvensjonsland, har krav på samme vern som landets egne rettighetshavere.

Reglene om minstevern av utøvende kunstnere (artikkel 7, jf. artikkel 19) forplikter et konvensjonsland til å gi rettighetshavere med tilknytning til andre konvensjonsland et visst minstevern, uansett hvilket vern disse rettighetshavere har i sitt eget land. Den utøvende kunstner skal f.eks. være vernet mot

at hans prestasjon, uten hans samtykke, direkte overføres til allmennheten ved kringkasting eller på annen måte. Han skal også være vernet mot at det, uten hans samtykke, blir gjort opptak av fremføringen, og til en viss grad mot at opptak av fremføringen blir mangfoldiggjort.

4.2.2.3 Romakonvensjonen artikkel 12 om sekundærbruk av fonogrammer

Konvensjonen artikkel 12 innfører en plikt til å yte godtgjørelse for sekundærbruk av fonogrammer. Artikkelen lyder:

«Hvis et fonogram, som er utgitt i kommersielt øyemed, eller kopi av slikt fonogram, brukes direkte for kringkastingssending eller annen offentlig gjengivelse, skal den som benytter fonogrammet yte en rimelig godtgjørelse til vedkommende utøvende kunstnere, eller til fremstilleren av fonogrammene, eller til begge. I den nasjonale lovgivning kan det, i mangel av avtale mellom de nevnte personer, bestemmes hvordan godtgjørelsen skal deles mellom dem.»

En viktig grunn til at det gikk over 15 år fra Romakonvensjonen ble vedtatt til Norge tiltrådte, var usikkerhet om den norske fondsordningen var forenlig med konvensjonen artikkel 12. Bestemmelsen omhandler nettopp den type sekundærbruk av fonogrammer som det i Norge ble betalt avgift til fondet for.

Fordi fondsloven den gang ga fonogramprodusentene rett til et rimelig vederlag, mens de utøvende kunstnerne ikke hadde individuelle rettigheter med hensyn til sekundærfremføringer, var det Norges holdning at fondsordningen var forenlig med konvensjonen artikkel 12. Spørsmålet ble lagt fram for Romakonvensjonens «Intergovernmental Committee» i 1967. Komiteen sa seg ikke kompetent til å avgjøre spørsmål som angikk tolking av konvensjonen og nasjonal lov, men flertallet av medlemmene og observatørene mente at Norge kunne tiltre uten forbehold overfor artikkel 12. Dette synet har festnet seg internasjonalt, og det ble ved tiltredelsen lagt til grunn at den norske fondsordningen er forenlig med konvensjonen artikkel 12.

4.2.2.4 Norges forbehold med hensyn til gjennomføringen av Romakonvensjonen

Da Norge tiltrådte konvensjonen, jf. St.prp. nr. 141 (1976-77), ble det tatt forbehold for fire forhold:

1. Det ble tatt forbehold om at Norge bare ville anvende artikkel 12 for så vidt angår offentlig fremføring i ervervsøyemed (etter artikkel 16, paragraf 1, bokstav a(ii)).
2. Det ble tatt forbehold om at bare fonogramprodusenter som var hjemmehørende i et annet konvensjonsland, skal kunne kreve vederlag for sekundærbruk av fonogrammer her i landet (etter artikkel 16, paragraf 1, bokstav a(iii)).
3. Det ble tatt forbehold om å gjøre gjeldende materiell gjensidighet for så vidt angår betaling for sekundærbruk av fonogrammer. Det betyr at produsent i land A ikke får bedre vern i land B enn produsent i land B får i land A (etter artikkel 16, paragraf 1, bokstav a(iv)).
4. Det ble tatt forbehold om å kumulere nasjonalitets- og territorialkriteriet når det gjelder vern for kringkastingssendinger, dvs. bare å verne slik sending dersom sendeselskapet har sitt hovedsete i et annet konvensjonsland

og sendingen blir kringkastet fra sender i det samme landet (etter artikkel 6, paragraf 2).

Ved innføringen av en vederlagsrett i 1989 for utøvende kunstnere og fonogramprodusenter for sekundærfremføring i kringkasting, jf. punkt 4.2.4 nedenfor, endret Norge sin reservasjon i henhold til artikkel 16, paragraf 1, bokstav a (ii) til å ta forbehold mot anvendelse av reglene i artikkel 12 for alle andre sekundærfremføringer enn de som skjer i kringkasting.

4.2.3 Utviklingen i de øvrige nordiske land

Gjennom fondsordningen var Norge som nevnt tidlig ute med å etablere en kompensasjonsordning for utøvende kunstnere og fonogramprodusenter begrunnet i sekundærfremføring av deres arbeider. De øvrige nordiske land vurderte å innføre tilsvarende ordninger, men valgte å etablere systemer med individuelle rettigheter. Mens Norge baserte seg på et system utenfor den privatrettslige regulering i åndsverkloven, ble det i de øvrige nordiske lands lover for utøvende kunstnere og fonogramprodusenter innført en individuell rett i forhold til kringkasting. I Danmark og Island ble det også innført en individuell rett i forhold til annen offentlig fremføring ved bruk av opptak.

Ved lovendring i 1995 ble det i Danmark etablert en generell enerett også for utøvende kunstnere, men det ble gjort innskrenkninger i denne eneretten bl.a. for offentlig fremføring av lydopptak med utøvende kunstneres prestasjoner ved at enerett her ble erstattet med en vederlagsrett. Lydopptak av utøvende kunstneres fremføring kan følgelig kringkastes og fremføres offentlig på annen måte mot vederlag til utøvende kunstner og fonogramprodusent. I forhold til vederlagsretten gjelder imidlertid de samme avgrensninger som ellers er gjort gjeldende for utøvende kunstneres og fonogramprodusenters rettigheter. Dette medfører bl.a. at vederlagsretten ikke gjelder i forhold til offentlig fremføring gjennom videresending av kringkastingssending av lydopptak, fordi den generelle avtalelisensbestemmelsen for videresending (§ 35) er gjort gjeldende også i forhold til utøvende kunstneres rettigheter. Når det gjelder fonogramprodusentene er det i en egen bestemmelse fastsatt en avgrensning i deres enerett, slik at den ikke gjelder med hensyn til samtidig videresending av kringkastingssending av lydopptak.

Den finske opphavsretsloven har, i likhet med hva som gjelder i Norge, ingen generell enerett for utøvende kunstnere og fonogramprodusenter når det gjelder offentlig fremføring av lydopptak. Etter finsk rett gjelder vederlagsrett til fordel for utøvende kunstnere og fonogramprodusenter ved kringkasting, herunder videresending, og annen offentlig fremføring av lydopptak av utøvende kunstneres fremføring.

Svensk opphavsretslov har også som hovedregel at utøvende kunstnere og fonogramprodusenter har enerett til å gjøre opptak av utøvende kunstneres prestasjoner tilgjengelig for allmennheten. Unntak gjelder imidlertid ved kringkasting, herunder videresending, og offentlig fremføring av lydopptak av utøvende kunstneres prestasjoner. Slik bruk er tillatt dersom det betales vederlag til utøvende kunstnere og fonogramprodusenter. I motsetning til dansk rett har også fonogramprodusentene rett til vederlag ved videresending. Det er fastsatt at vederlagsretten også gjelder i forhold til videresending av kringkastingsprogram av lydopptak.

4.2.4 NOU 1983: 35 og NOU 1985: 30 - Innføring av vederlagsrett for bruk av lydopptak i kringkasting

4.2.4.1 Forslagene i NOU 1983: 35 og NOU 1985: 30

Bl.a. på grunn av utviklingen i de øvrige nordiske land behandlet det norske Opphavsrettsutvalget i sin delinnstilling I (NOU 1983: 35, Endringer i åndsverkloven m.v.) også spørsmålet om utøvende kunstners rettigheter, derunder fondsloven. Under arbeidet med bl.a. disse spørsmål foretok utvalget to høringsrunder - i 1980 og 1982. Uttalelsene fra de berørte institusjoner og organisasjoner gikk med få unntak inn for å opprettholde fondsordningen.

Utvalgets endringsforslag gjaldt for det første at begrensningen i avgiftsplikten for fremføring som skjer «i ervervsøyemed», burde gå ut. All offentlig fremføring skulle dermed være avgiftspliktig. For det andre fremmet utvalget forslag om at avgiftsplikten også skulle omfatte bildeopptak, likevel slik at det ble gjort unntak for avtaler om rett til godtgjørelse for offentlig fremføring av film m.m. Det var enighet i utvalget om at en slik utvidelse av avgiftsgrunnlaget ikke burde medføre at film- og videogramprodusentene fikk rett til andel i fondsmidlene. For det tredje foreslo utvalget å la reglene om opphavsmannens ideelle rett gjelde tilsvarende ved all sekundærfremføring av utøvende kunstners prestasjoner.

På bakgrunn av de to foreløpige høringsrundene, var reaksjonene på utvalgets forslag i NOU 1983: 35 overraskende. Det hadde, i løpet av et års tid, åpenbart skjedd en holdningsendring innenfor flere av høringsinstansene til spørsmålet om å opprettholde fondsordningen. Det ble både fra organisasjoner og individuelle utøvende kunstnere reist krav om en overgang til individuelle rettigheter også for sekundærfremføring.

På bakgrunn av motforestillingene mot Opphavsrettsutvalgets forslag om å opprettholde fondsordningen, gav Kultur- og vitenskapsdepartementet professor Birger Stuevold Lassen, Universitetet i Oslo, i oppdrag å foreta en utredning av visse sider ved fondsloven. Utredningen ble trykt i NOU 1985: 30 og skisserte seks forskjellige modeller for en omlegging av den daværende fondsordning. En modell ble basert på et rent avgiftssystem uten individuelle rettigheter overhodet, en annen modell utelukkende på individuelle rettigheter, tre modeller bygget på en kombinasjon av individuelle rettigheter og et avgifts- og fondssystem og en siste modell videreførte fondssystemet med visse endringer. Utredningen konkluderte med at man ikke burde velge modellen med det rendyrkede fonds- og avgiftssystem, og anbefalte heller ikke et system med bare individuelle rettigheter. To av de tre blandingsmodellene ble foreslått med henvisning til at valget mellom disse mer var avhengig av prinsipielle kulturpolitiske holdninger enn av en faglig forankret vurdering.

4.2.4.2 Lovendringer etter NOU 1983: 35 og NOU 1985: 30

I Ot. prp. nr. 36 (1988-89) redegjorde Kultur- og vitenskapsdepartementet for de forskjellige alternativer som ble lagt frem i NOU 1985: 30. Departementet fremhevet fondsordningens store betydning og gikk inn for et system som videreførte fondsordningen. Det ble særlig lagt vekt på den betydning fondet har hatt som kulturfond for utøvende kunst. I et system med bare individuelle rettigheter, ville ikke de kulturpolitiske hensynene vært tilsvarende ivaretatt.

På den andre siden fremhevet departementet rimeligheten i at de utøvende kunstnere får betalt for sekundærfremføring av deres opptak. Følgelig foreslo departementet at det ble innført individuelle rettigheter på området for sekundærfremføring av lydopptak i kringkasting. Det ble vist til at det på dette området var relativt enkelt å avgrense mot andre bruksområder og at det var mulig å etablere rapporteringssystemer som viste nøyaktig hvor mye den enkelte utøver ble spilt.

I Innst. O. nr. 48 (1988-89) ble departementets forslag fulgt opp og gjennomført ved at det i åndsverkloven § 45b ble innført en vederlagsrett, og ingen enerett som kunne gi rettighetshaverne mulighet til å nekte fremføring av opptakene, for bruk av lydopptak i kringkasting.

For annen offentlig fremføring ble det opprettholdt en avgift til Fond for utøvende kunstnere. Avgiftsplikten ble, i samsvar med Opphavsrettsutvalgets forslag, utvidet til å gjelde også offentlig fremføring av film, unntatt fremvisning på kino. Fondets formål ble utvidet slik at det kunne ytes tilskudd til norske innspillinger, fortrinnsvis med norske utøvende kunstnere, herunder dansere. Fondet ble således endret til å bli et rent kulturfond.

Ved Norges tiltredelse til EØS-avtalen ble fondsloven endret ved at vilkåret om at tilskudd skulle gå til norske utøvere ble erstattet med et vilkår om at kunstneren må bo og hovedsakelig ha sitt virke i Norge. Tilsvarende ble det for produksjonstilskudd stilt krav om at innspillingen skulle finne sted i Norge og at produsenten hovedsakelig skulle ha sitt virke i Norge.

Ved lovendring i 1995 ble vederlagsretten i åndsverkloven § 45b utvidet til også å omfatte videresending av kringkastingssending. Bakgrunnen for endringen var det økende tilbud av sendinger som vesentlig eller alene besto av fremføring av lydopptak og som ble formidlet til Norge via satellitt og kringkastet eller videresendt her i riket. Endringen er nærmere omtalt i Ot.prp. nr. 15 (1994-95) s. 77 flg. Organisasjonen NORWACO er godkjent organisasjon for innkreving av vederlag for videresending av kringkastingssending i henhold til åndsverkloven § 45b.

4.3 Gjeldende rett

4.3.1 Sekundærfremføring i kringkasting - åndsverkloven § 45b

Vederlagsretten gjelder for opptak benyttet i kringkasting, og er begrenset til lydopptak.

Vederlagsordningen etter åndsverkloven § 45b trådte i kraft 1. januar 1990. Ved lovendring i 1995, jf. foran under punkt 4.2.4.2, ble bestemmelsen utvidet til også å omfatte videresending av kringkastingssending. Bestemmelsen lyder i dag:

«Når lydopptak av utøvende kunstners prestasjoner innenfor det i § 45 nevnte tidsrom gjøres tilgjengelig for allmennheten gjennom kringkastingssending eller videresending av kringkastingssending, har såvel tilvirkeren av opptaket som de utøvende kunstnere hvis fremføring gjengis, krav på vederlag. Har to eller flere kunstnere samvirket ved fremføringen, må de gjøre vederlagskravet gjeldende i fellesskap.

Overfor de vederlagspliktige må vederlagskravet gjøres gjeldende gjennom oppkrevings- og fordelingsorganisasjon som er godkjent av

vedkommende departement. Kongen kan gi nærmere regler om oppkreving og fordeling av vederlag.

Bestemmelsene i § 3, §§ 22 og 25, jf. § 11, og § 39k fjerde ledd, har tilsvarende anvendelse.

Det som er bestemt i denne paragraf gjelder ikke for lydfilm.»

Vederlagskravet må etter § 45b andre ledd fremmes gjennom en organisasjon som godkjennes av departementet, noe som førte til opprettelsen av organisasjonen GRAMO da vederlagsretten ble innført.

Vernetiden er 50 år fra utløpet av det år da innspillingen av lydopptaket fant sted, slik at vederlagsplikten opphører når vernetiden utløper.

I henhold til åndsverkloven § 58 første ledd gjelder § 45b til fordel for lydopptak av norsk statsborger eller person bosatt her i riket, eller selskap som har norsk styre og sete her i riket.

Norges internasjonale forpliktelser i tilknytning til åndsverkloven er gjennomført i forskrift 25. april 1997 nr. 383 om åndsverklovens anvendelse i forhold til verk og arbeider med tilknytning til andre land m.v.

I forskriften § 1 er bl.a. åndsverkloven § 45b gjort gjeldende også for personer som er statsborgere av eller bosatt i et land innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS), og selskaper som har sitt sete i et land innenfor EØS.

I henhold til forskriften § 12 gjelder også åndsverkloven § 45b for alle lydopptak som er tilvirket av noen som er hjemmehørende i et land som er tilsluttet Romakonvensjonen, såfremt dette land tilstår utøvende kunstnere eller tilvirkere av lydopptak vederlagsrett etter bestemmelsene i Romakonvensjonen artikkel 12. Retten til vederlag for videresending av kringkastingssending omfattes likevel ikke av forskriften § 12 fordi Romakonvensjonen ikke inneholder noen bestemmelse om en slik vederlagsrett.

Innføringen av vederlagsretten i 1989 innebar begrensninger i forhold til den da gjeldende fondsordning, hvor avgiftsplikten var uavhengig av de utøvende kunstnernes og produsentenes hjemland og når opptaket var spilt inn.

4.3.2 Annen offentlig framføring - fondsloven § 3

For annen offentlig framføring enn det som går inn under åndsverkloven § 45b er det en avgiftsplikt i henhold til fondsloven. Den sentrale bestemmelse er fondsloven § 3:

«Plikt til å betale avgift til fondet har enhver som i ervervsøyemed offentlig

- a) på annen måte enn gjennom kringkastingssending framfører utøvende kunstners prestasjoner ved hjelp av grammofonplater eller andre lydopptak, eller film, herunder videogram;
- b) ved hjelp av radio- eller fjernsynsmottaker framfører utøvende kunstners prestasjoner.

Avgiftsplikten omfatter ikke framvisning av film på kino. Unntatt er også framføring av nevnt i første ledds bokstav b, når framføringen ikke inngår som et ledd av betydning i den bedrift eller den virksomhet det gjelder. Avgift skal heller ikke betales hvor framføringen skjer under slike forhold at en opphavsmann etter reglene i lov om opphavsrett til åndsverk ikke ville ha krav på godtgjørelse.

Utøvende kunstner eller tilvirker av opptak kan ikke kreve særskilt godtgjørelse for framføring som er avgiftspliktig etter denne paragraf. Denne bestemmelse skal likevel ikke være til hinder for at utøvende kunstner eller tilvirker ved avtale forbeholder seg rett til godtgjørelse for offentlig framvisning av film og videogram, og skal heller ikke være til hinder for at utøvende kunstner ved avtale med tilvirkeren forbeholder seg rett til godtgjørelse for visse offentlige framføringer ved hjelp av lydopptak når opptaket gjøres med slik offentlig framføring for øye.

Tilvirker eller forhandler av opptak som nevnt i første ledds bokstav a kan ikke overfor kjøperen av opptaket forby framføring som er avgiftspliktig etter denne paragraf.»

I motsetning til hva som gjelder for vederlag for bruk i kringkasting, er det med hensyn til avgiftsplikten opprettholdt et krav om at bruken skal skje i ervervsøyemed.

I motsetning til åndsverkloven § 45b dekker fondsordningen også fremføring av film, men ikke fremføring av film på kino. Til forskjell fra hva som gjelder for bruk av musikkvideoer i kringkasting, som ikke omfattes av vederlagsplikten, vil offentlig fremføring av musikkvideoer f.eks. i et diskotek derfor være avgiftspliktig i henhold til fondsloven § 3.

Som nevnt foran, utløses avgiftsplikten etter fondsloven uavhengig av hvor lenge det er siden innspillingen av opptaket og hvilken tilknytning utøveren eller produsenten har til Norge eller et annet medlemsland til Romakonvensjonen. Offentlig fremføring av et lydopptak med en amerikansk utøver innspilt i USA vil være avgiftspliktig, men fremføring i kringkasting av det samme opptaket vil ikke være vederlagspliktig etter åndsverkloven § 45b fordi USA ikke er medlem av Romakonvensjonen.

4.3.3 Øvrige bestemmelser i fondsloven som berøres av lovforslaget

I tillegg til hovedbestemmelsen i fondsloven § 3, er det i § 4 fastsatt avgiftsplikt for såkalt ny lydfesting, dvs. når et lydopptak brukes i et nytt opptak. Fondsloven § 4 lyder:

«Avgift til fondet skal også betales av enhver som i ervervsøyemed overfører, eller lar overføre til bruk her i landet, opptak av en utøvende kunstners prestasjon til kinematografisk film, grammofonplater, lydbånd eller annen ny lydfesting, hvis det opptak som overføres ikke har vært gjort for å brukes i det særskilte produkt det overføres til. Avgift skal dog ikke betales dersom vedkommende har gitt den utøvende kunstner vederlag for nødvendig samtykke til overføringen.

Avgiftsplikten omfatter ikke kringkastingsvirksomheters overføring av opptak til bruk i egne sendinger, når overføringen gjøres med virksomhetens egne hjelpemidler.»

Det fremgår av fondsloven § 1 hvem som er støtteberettiget etter loven. Fondsloven § 1 lyder:

«Ved avgifter som pålegges etter bestemmelsene i denne lov opprettes et fond til støtte for utøvende kunstnere og produksjon av opptak av utøvende kunstners prestasjoner. Med utøvende kunstnere menes her musikere, sangere, skuespillere, dansere, dirigenter, sceneinstruktører og andre som gjennom sin kunst framfører åndsverk.

Støtte kan gis til utøvende kunstner som bor og hovedsakelig har sitt virke i Norge. Produksjonstilskudd kan gis til innspilling foretatt i

Norge fortrinnsvis med utøvende kunstnere som nevnt i første punktum og produsent som hovedsakelig har sitt virke i Norge. Støtte vil i enkelttilfeller kunne gis til innspilling foretatt i utlandet dersom det ville ha medført uforholdsmessige praktiske vanskeligheter å foreta innspillingen i Norge, og begrunnelsen for støtte for øvrig er særlig tungtveiende.

Deler av fondsmidlene kan også brukes til støtte for etterlatte etter utøvende kunstnere som ville ha vært støtteberettigede etter bestemmelsen i andre ledd første punktum.

Departementet kan gi utfyllende bestemmelser om kriteriene for tildeling av støtte.»

4.4 Forslag til gjennomføring av artikkel 8.2 i norsk rett

4.4.1 Norsk rett og direktivet artikkel 8.2

Gjeldende rett tilfredsstiller direktivets krav når det gjelder vederlag for offentlig fremføring av lydopptak i kringkasting ved at det i åndsverkloven § 45b er fastsatt vederlagsplikt for slik bruk av lydopptak.

Bestemmelsen i § 45b gjelder imidlertid bare den originære kringkasting og videresending av denne. Den dekker følgelig ikke annen sekundærbruk av kringkastingssending som inneholder lydopptak. Dersom selve kringkastingssendingen fremføres offentlig ved at radio eller fjernsynsapparat er plassert f.eks. i et restaurantlokale, gjelder det ikke noen vederlagsplikt etter § 45b, men en avgiftsplikt etter fondsloven. Dette vil si at det for bruk av lydopptak i den originære kringkasting må betales (vederlag til GRAMO) dersom lydopptaket er vernet i henhold til åndsverkloven og tilhørende forskrifter om vern av verk og arbeider fra andre land. Dersom kringkastingssendingen videresendes må det for de samme lydopptak betales (vederlag til NORWACO), mens det for annen offentlig fremføring av lydopptaket må betales (avgift til Fond for utøvende kunstnere) uansett hvor gammelt lydopptaket er og uansett hvilket land det er produsert i og uansett hvor artisten er hjemmehørende.

Selv om brukeren på denne måten må betale for annen offentlig fremføring av lydopptaket, og den innbetalte avgift fullt ut går til utøvende kunstnere, samsvarer ordningen ikke med direktivet fordi den ikke gir den enkelte utøver og produsent individuelle rettigheter til vederlag. Det må derfor innføres en ordning med individuelle rettigheter også når det gjelder annen offentlig fremføring enn kringkasting og videresending av kringkastingssending.

4.4.2 Løsningsmodeller

4.4.2.1 Innledning

I vurderingen av hvordan direktivet artikkel 8.2 skal gjennomføres har departementet lagt vekt på den avveining som ble gjort ved gjennomgangen av dette området ved innføringen av vederlagsrett for bruk av lydopptak i kringkasting i 1989 og det resultatet man da kom frem til.

4.4.2.2 Individuell vederlagsordning

Innføring av en ren individuell vederlagsordning for all offentlig framføring av lydopptak tilsvarende det som nå gjelder for framføring i kringkasting, vil være i samsvar med det som kreves etter direktivet artikkel 8.2.

Dette vil imidlertid samtidig føre til at den viktige kulturpolitiske ordningen opphører. Departementet har derfor vurdert forskjellige alternativer hvor en fondsordning inngår.

4.4.2.3 Kollektiv ordning med en pott til individuell fordeling

Ett alternativ er å opprettholde dagens system, men endre reglene for utdeling fra fondet slik at en viss andel blir overført til rettighetshaverorganisasjonene til individuell fordeling. Denne vederlagsandelen bør da tilsvare den avgift fondet tar inn for offentlige framføringer som vil være vederlagspliktige fordi opptaket er vernet i henhold til åndsverkloven og våre internasjonale forpliktelser. Dvs. at avgift for offentlige framføringer av opptak med artister fra land som ikke er tilsluttet Romakonvensjonen eller EØS-avtalen, vil kunne beholdes i den kollektive delen av fondet.

Både innenfor EU og i rettighetshaverorganisasjonene har det imidlertid blitt lagt til grunn at direktivet artikkel 8.2 krever at det foregår forhandlinger om vederlagets størrelse direkte mellom brukerne og rettighetshaverne eller deres organisasjoner. Dette ville ikke være tilfelle med den skisserte ordning, og departementet anser derfor ikke dette som det mest aktuelle alternativ.

4.4.2.4 Kombinasjon av kollektiv ordning og individuell vederlagsordning

For å tilfredsstille kravet om forhandlinger direkte mellom brukerne og rettighetshaverne, må det etter departementets oppfatning etableres en vederlagsordning for all offentlig framføring som faller innunder direktivet artikkel 8.2. Dvs. at den ordningen som nå gjelder for kringkasting utvides til også å gjelde for annen offentlig framføring og at fondsordningen opphører i forhold til de offentlige framføringer som er vederlagspliktige etter direktivet.

Etter departementets oppfatning betyr dette ikke at man må avvikle ordningen med et kulturpolitisk begrunnet fond som retter seg spesielt mot ivaretagelse av norsk kultur. En kollektiv fondsordning vil fremdeles ha stor betydning som kulturfond for utøvende kunst. En slik ordning vil bidra til at den mindre kommersielle delen av dette området også ivaretas gjennom stipendier og støtte til innspillinger, der det å stimulere til ytterligere kreativitet står sentralt.

Som det fremgår ovenfor betales det i dag avgift for alle lydopptak når det gjelder offentlige framføringer som dekkes av fondsloven, mens vederlag i henhold til direktivet bare vil gjelde lydopptak som er vernet etter åndsverkloven og tilhørende forskrifter. En fondsordning, om enn betydelig mindre enn i dag, vil kunne opprettholdes ved å beholde avgiftsplikt på den andelen av lydopptak som ikke er vederlagspliktige i henhold til direktivet. Brukerne må da betale enten vederlag eller avgift for lydopptak som de tidligere i sin helhet måtte betale avgift for.

Frem til 1989 gjaldt fondsordningen og avgiftsplikten som nevnt også for offentlig framføring i kringkasting - og avgiftsplikten gjaldt for kringkastingselskapene uansett opptakets opprinnelse og alder. Ved innføringen av veder-

lagsordningen i 1989 valgte man samme vernetid for vederlagsretten som for øvrige nærstående rettigheter i åndsverkloven. Dette medførte at det ble verken avgifts- eller vederlagsplikt for kringkastingsbruk av opptak som var eldre enn 50 år eller fra land som ikke var tilsluttet Romakonvensjonen. Denne endringen kan til en viss grad ha medført at enkelte kringkastingselskaper bevisst har vridd sitt repertoar i retning av vederlagsfri musikk fordi det er lønnsomt å spille musikk som har sin opprinnelse i USA eller andre land som ikke er tilsluttet Romakonvensjonen. En slik vridning i repertoarvalg går følgelig i disfavør av norsk og europeisk musikk, noe som fra et kulturpolitisk synspunkt er uheldig. Departementet antar at en vridning i repertoaret i mindre grad ville skje dersom bruken var betalingspliktig uansett om opptaket var vernet eller ei.

Ifølge opplysninger innhentet fra GRAMO har fordelingen mellom bruk av vederlagspliktige (vernedede) og vederlagsfrie lydopptak i kringkasting de senere år vært slik:

Tabell 4.1: Bruk av lydopptak i kringkasting - andel venede lydopptak i %

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
NRK P1	68,4	71,3	71,5	68,8	68,3	67,3	64,5	66,6
NRK P2	62,6	64,7	63,2	59,0	59,2	69,5	49,0	57,6
NRK P3				61,4	65,9	66,8	59,5	64,3
P4				35,2	38,3	47,4	52,4	61,4
NRK distrikt	84,7	82,1	79,8	75,9	73,2	78,4	79,8	81,7

Tabell 4.2: Bruk av lydopptak i kringkasting - andel norske lydopptak i %

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
NRK P1		37,4		38,6	41,0	40,1	36,8	36,7
NRK P2		30,5		24,2	11,3	14,2	15,8	15,1
NRK P3				19,4	19,2	17,9	18,1	15,6
P4				13,4	12,9	14,8	21,6	20,2
NRK distrikt				55,8	52,4	54,5	53,3	51,6

Dersom det innføres et tilsvarende vederlagssystem for annen offentlig fremføring som for kringkasting, vil dette gi samme mulighet for vridning i musikkvalg i disfavør av norske og europeiske artister som i dag med hensyn til kringkasting. Derimot vil en slik vridning kunne unngås med hensyn til all offentlig fremføring av lydopptak ved å opprettholde en avgift for de lydopptak som ikke er vederlagspliktige i henhold til direktivet artikkel 8.2 og ved igjen å innføre tilsvarende avgift for bruk av lydopptak i kringkasting. Ut fra et kulturpolitisk synspunkt kan det anføres at det er riktigere at «gevinsten» som ligger i bruk av ikke-vederlagspliktige lydopptak går til et fond for utøvende kunstnere, enn at den kommer kringkastingselskapene til gode. Spesielt gjelder dette når en ordning til fordel for kringkastingselskapene initierer til økt bruk av utenlandske lydopptak. En underliggende forutsetning er da at avgif-

ten til Fond for utøvende kunstnere legges på noenlunde samme nivå som vederlaget for offentlig fremføring av vernede lydopptak.

4.4.3 Departementets forslag

4.4.3.1 Individuell vederlagsordning for all offentlig fremføring

I høringsutkastet foreslo departementet at det innføres en individuell vederlagsordning for all offentlig fremføring som faller inn under direktivet artikkel 8.2. Dette ble foreslått gjennomført ved en endring i åndsverkloven § 45b slik at denne gir en rett til vederlag ved all offentlig fremføring av alle vernede lydopptak. Det vises til den nærmere omtale i særmerknadene til paragrafen.

Norsk Musikerforbund, GramArt og IFPI har kommentert bestemmelsen om unntak fra vederlagsretten for lydfilm i § 45b fjerde ledd. Det siteres fra GramArts høringssvar:

«GramArt er også av den oppfatning at det enten må gjøres en videre utredning av § 45b siste setning angående begrepet «lydfilm» eller at setningen i sin helhet tas ut av loven.»

Departementet viser til at spørsmålet om § 45b bør gjelde også for bruk av lydfilm, er omtalt i NOU 1985: 30 side 62 og Ot.prp. nr. 36 (1988-89) s. 17. Når det gjelder spørsmålet om vederlagsrett for bruk av lydfilm mener departementet at det vil være naturlig å inkludere dette i en senere vurdering av en innføring av generell enerett for utøvende kunstnere.

Det er bred støtte til forslaget blant høringsinstansene når det gjelder å utvide § 45b til å omfatte all offentlig fremføring av vernede lydopptak.

Departementet opprettholder på denne bakgrunn forslaget.

4.4.3.2 Avgift forbruk av ikke-vernede lydopptak

For samtidig å kunne opprettholde en kulturpolitisk ordning, foreslo departementet i høringsutkastet at det ble fastholdt en avgift for offentlig fremføring av opptak som det ikke er vederlagsplikt for i henhold til åndsverkloven og våre internasjonale forpliktelser (jf. forskriften⁴) som bl.a. gjennomfører våre forpliktelser i henhold til Romakonvensjonen og EØS-avtalen). Frem til 1989 ble det betalt avgift for slik bruk i kringkasting, men dette bortfalt ved innføringen av vederlagsordningen. Denne endringen, og dermed forskjellen på fremføringer i og utenfor kringkasting, er ikke videre begrunnet i forarbeidene til lovendringen den gang. Departementet kan ikke se noen grunn til å opprettholde en slik forskjell.

Visse høringsinstanser mener at bruk av avgift på dette området er i strid med opphavsrettslige prinsipper og at spørsmålet bør diskuteres nærmere i lys av dette. Mindretallet i Det sakkyndige råd for åndsverker hevder at:

«Det bør ikke gjennomføres noen «domaine public payant»-ordning i Norge uten en gjennomgripende utredning og diskusjon av vårt opphavsrettslige system.»

⁴) Forskrift 25. april 1997 nr. 383 om åndsverklovens anvendelse i forhold til verk og arbeider med tilknytning til andre land m.v.

De partementet viser til at forslagene her bare medfører endringer i et allerede etablert system med betaling for bruk av ikke-vernede lydopptak.

Som i høringsutkastet legger departementet vekt på at det er flere gode grunner til å gjeninnføre avgiften for bruk av vederlagsfri musikk i kringkasting. For det første vil en slik ordning kunne bidra til at det spilles mer norsk og europeisk musikk, fordi det ikke lenger er noen økonomisk grunn til å velge vekk denne musikken. For det andre vil en avgift til Fond for utøvende kunstnere bidra til at en kollektiv støtteordning for utøvende kunstnere kan opprettholdes. Dette vil kunne bidra til nyskapning og nye innspillinger på områder som kommersielt sett ikke er interessante, men som det kulturpolitiske sett er viktig å opprettholde og utvikle. Dette vil påføre kringkastingsselskapene en merutgift, men departementet mener at de anførte grunner for å gjeninnføre avgift for bruk av visse lydopptak i kringkasting veier tyngre enn den ulempe dette påfører kringkastingsselskapene.

I høringen sier NRK, TV 2, Norsk Forbund for Lokal-tv og mindretallet i Det sakkyndige råd for åndsverker at avgiften vil innebære en stor økonomisk belastning for kringkastingsselskapene som fra før av er i en vanskelig økonomisk situasjon.

De partementet viser til at hensikten med avgiften er å utligne prisforskjeller mellom vernede og ikke-vernede lydopptak for derved å hindre vridning i repertoaret. Dette må gjelde uavhengig av kringkastingsselskaperes økonomiske situasjon. At dette påvirker selskaperes økonomiske situasjon, er isolert sett en negativ effekt, men etter departementets oppfatning ikke så tungtveiende at den bør stå i veien for en gjeninnføring av avgiften.

Flere høringsinstanser kommenterer mulige konsekvenser for konkurranseforholdet mellom kringkastingsselskapene. Til departementets uttalelse om at merutgiftene vil kunne medføre krav fra NRK om økt lisensavgift uttaler TV 2:

«At man i tillegg signaliserer at NRK eventuelt får kompensert de negative effektene gjennom lisensøkning viser at endringen også vil forrykke konkurranseforholdet mellom den lisensfinansierte og de egenfinansierte kringkastere.»

Norsk Forbund for Lokal-tv påstår det samme i sitt høringssvar.

De partementet understreker at forslaget om gjennomføring av avgift for bruk av ikke-vernede lydopptak i kringkasting, vil medføre økte kostnader også for NRKs del. Hvordan brukeren av slike lydopptak dekker sine utgifter forbundet med dette, vil naturlig nok variere avhengig av om kringkasteren er lisensfinansiert eller driver på kommersiell basis.

NRK, Norsk Forbund for Lokal-tv, Norske film- og tv-produsenters forening og et mindretall i Det sakkyndige råd for åndsverker peker i sine høringsuttalelser på at en slik gjeninnføring av avgift vil favorisere kringkastingsselskaper som er etablert i utlandet. NRK sier at:

«NRK vil videre peke på at fondet er en norsk særordning. Avgiften vil derfor ikke ramme kringkastingforetak som er etablert i utlandet, men som like fullt har Norge som serviceområde og som også benytter lydopptak med norske kunstnere. Innføring av en slik særavgift vil påføre norske kringkastingsselskaper en merutgift i forhold til konkurrerende kanaler som sender fra utlandet.»

Departementet mener at dette argumentet ikke kan få avgjørende betydning. Det legges til grunn at kringkastingsselskap som retter sine sendinger mot norske lyttere vil være tjent med å være etablert i Norge slik at sendingene kan formidles via bakkenett her. Dessuten er det ingen garanti for at det totale utgiftsnivået for bruk av lydopptak vil være lavere i andre land enn i Norge.

Gjeninnføring av avgift på kringkastingsområdet støttes både av flertallet i Det sakkyndige råd for åndsverker, Fond for utøvende kunstnere, NORWACO, FONO og IFPI. Musikerforbundet uttaler at:

«Norsk Musikerforbund slutter seg helt til departementets begrunnelse for valg av modell. Det gjelder både argumentet om konkurransevidning og ikke minst den store betydning en kollektiv ordening som Fond for utøvende kunstnere har for det norske kulturlivet, samt den kulturelle betydning av at norsk og europeisk musikk kringkastes og fremføres i Norge.»

Departementet har på grunnlag av ovenstående kommet til at forslaget om avgift for offentlig framføring av ikke-vernede lydopptak bør opprettholdes.

4.4.3.3 Avgift ved videresending av kringkastingssendinger

I høringsutkastet foreslo departementet at avgiftsplikten, i likhet med vederlagsplikten etter § 45b, også bør omfatte lydopptak ved videresending av kringkastingssendinger.

NORWACO peker i sin høringsuttalelse på at en slik avgiftsplikt ville pålegge kabelnettene, ikke kringkastingsselskapene. Mange av de kanalene som videresendes, er internasjonale kanaler hvor NORWACO inngår avtaler med kabelselskapene om komponistrettigheter, men at forutsetningen er at de øvrige rettigheter er klarert i senderlandet. NORWACO uttaler i denne forbindelse:

«Den klarering disse selskap har gjort i utlandet, kan for så vidt omfatte musikkrettigheter fra land utenom Romkonvensjonen, en problemstilling vi ikke skal gå nærmere inn på. Vi vil imidlertid fremheve at bruken av lydopptak, som ikke er knyttet til lydfilm, vanligvis vil være meget liten i disse kanaler, og i enda større grad vil det gjelde ikke-vernede lydopptak.»

Det sakkyndige råd for åndsverker går enstemmig imot å avgiftsbelegge videresending av kringkastingssendinger, og uttaler:

«De hensyn departementet mener taler for å avgiftsbelegge kringkastingforetak for å påvirke deres repertoar kommer overhodet ikke inn når det er tale om uendret videresending av kringkastingssending. Slik videresending har da heller ikke tidligere vært avgiftspliktig til fondet. For øvrig bemerkes at en slik evt. avgift for videresending av kringkastingssending skal betales av kabelnettene, ikke av kringkastingforetakene. Kabelnettene vil særlig for kanaler som taes ned fra utenlandske kringkastere, kunne ha vanskeligheter med å redegjøre for hva som vil være avgiftspliktig. Ikke bare må man skaffe seg programoversikter som er så utførlige at de angir også hvilke lydopptak som benyttes; man må i tillegg skaffe seg oversikt over i hvilken grad

det måtte være foretatt frikjøp i utlandet. Det sier seg selv at det blir meget vanskelig.»

Departementet har på grunnlag av ovenstående innvendinger kommet til at det ikke bør innføres avgift for offentlig fremføring av lydopptak ved videresending av kringkastingssending. Det er først og fremst de praktiske vanskeligheter dette vil medføre som ligger til grunn for departementets standpunkt, men det har også betydning at kabelselskapene ikke har innflytelse på hva slags lydopptak som kringkastes.

4.4.3.4 Forholdet mellom vederlag og avgift

Departementet sa i høringsutkastet:

«En forutsetning for at en videreføring av avgift for vederlagsfri musikk skal motvirke vridning i repertoaret er at det ikke er for stor forskjell mellom vederlagsnivået for de opptak som er vederlagspliktige og størrelsen på avgiften for de øvrige opptak. Departementet legger derfor til grunn at avgiftsnivået skal kunne fastsettes til å være likt det som til enhver tid fremforhandles som vederlag. Det bør etableres et samarbeid mellom den organisasjon som innkrever vederlag i henhold til åndsverkloven § 45b og Fond for utøvende kunstnere slik at brukeren kun betaler til en mottaker. I henhold til nærmere opplysninger om fordelingen mellom vederlagspliktige og vederlagsfrie sekundærfremføringer bør det deretter foretas en fordeling mellom organisasjonen og fondet. De nærmere regler om dette bør fastsettes i forskrift.»

Flere av høringsinstansene har bedt om departementets presiseringer med hensyn til størrelsen på vederlag og avgift, forholdet mellom disse størrelsene, samt hvordan innkreving skal skje. Det er også stilt spørsmål i tilknytning til at det ikke er foreslått endringer i bestemmelsen i fondsloven § 5 om at «tvist om avgiftsplikt og beregning av avgift kan ankes inn for departementet».

Departementet finner det ikke riktig å uttale seg om vederlagets størrelse, da dette skal fastsettes i forhandlinger mellom partene.

Når vederlagets størrelse er avtalt, eventuelt fastsatt av nemnda i henhold til åndsverkloven § 35, vil dette være veiledende for departementets fastsettelse av avgift etter fondsloven § 5. Av praktiske grunner vil det være en fordel om avgiften kan gjenspeile vederlagets størrelse. Departementet vil imidlertid ikke være forpliktet til å fastsette avgiften lik vederlaget, men den bør ligge så nær at kostnadene ikke blir utslagsgivende for valg av lydopptak. Når vederlag og avgift er fastsatt, er det mer et praktisk spørsmål hvordan innkreving skal skje.

Etter gjeldende rett kan tvist om vederlagets størrelse etter § 45b bringes inn for departementet. Det samme gjelder tvist om avgiftsplikt foreligger og om beregning av avgift. Departementet kan imidlertid overføre tvist etter § 45b til en nemnd som er oppnevnt i medhold av åndsverkloven § 35. Er staten part, skal tvisten avgjøres av nemnda. I praksis blir i dag alle tvister om vederlagets størrelse oversendt nemnda.

Departementet har vurdert om disse reglene bør endres slik at også tvist om avgiften skal kunne henvises til nemnda, men har kommet til at det ikke bør foreslås en slik ordning.

Når det gjelder vederlaget er både departementets og nemndas kompetanse begrenset til å gjelde fastsettelsen av vederlagets størrelse. Tvist om vederlagsplikten må bringes inn for domstolene.

Avgiftsplikt og beregningen av avgiftens størrelse fastsettes ved enkeltvedtak, og er således ikke resultat av forhandlinger.

Selv om det kan virke problematisk å ha forskjellige ordninger for vederlag og avgift her, mener departementet at dette ikke uten videre bør medføre at disse enkeltvedtakene ikke bør kunne påklages. Departementet foreslår likevel at fondsloven § 5 tredje ledd om ankerett til departementet oppheves. Bestemmelsen er ikke lenger nødvendig da denne retten nå følger av forvaltningslovens klageregler. Fondets vedtak om avgiftsplikt og beregning av avgiften vil følgelig kunne påklages til departementet i medhold av forvaltningsloven.

Dersom det viser seg at det i praksis blir problematisk med forskjellige ordninger for vederlag og avgift, vil man på dette grunnlag på et senere tidspunkt kunne vurdere å unnta vedtak om avgift fra klagereglene.

Mange høringsinstanser har kommet med merknader til hvordan innkreving av vederlag og avgift bør skje. Synspunktene varierer; noen høringsinstanser mener at GRAMO bør stå for innkreving av både vederlag og avgift, mens andre mener at innkrevingen bør deles mellom GRAMO og fondet.

Departementet forutsetter i denne sammenheng et nært samarbeid mellom forvaltningsorganisasjonen etter § 45b og Fond for utøvende kunstnere slik at brukerne bare skal behøve å betale til én av disse. Det vil deretter måtte skje en fordeling mellom organisasjonen og fondet. De nærmere regler om innkrevingen kan fastsettes på grunnlag av de forskriftshjemler som allerede eksisterer i åndsverkloven § 45b og fondsloven § 5. Det synes rimelig at det tas utgangspunkt i de ordninger som allerede er etablert.

4.4.3.5 Støtteberettigede etter fondsloven

Departementet foreslo i høringsutkastet at det også burde gjøres en endring i § 1, forutsatt at fondsloven opprettholdes, slik at det ikke lenger skulle gis støtte til etterlatte etter utøvende kunstnere som ville vært støtteberettiget. Bakgrunnen er at det offentlige støtteapparat i dag er bedre utbygd enn tidligere - noe som ikke lenger gjør det naturlig å opprettholde en slik særregel for utøvende kunstneres etterlatte. Departementet foreslo videre at det skulle fastsettes en overgangsordning slik at ordningen kunne opprettholdes over en viss periode for de som får slik støtte i dag.

Få høringsinstanser kommenterer forslaget på dette punkt. Det sakkyn-dige råd for åndsverker går imidlertid imot forslaget:

«Etter rådets oppfatning vil det fortsatt kunne tenkes tilfelle hvor en etterlatt i kortere eller lengre tid vil kunne ha behov for støtte utover de ytelser som ellers gis fra det offentlige. I slike situasjoner kan en adgang for fondet til å tre støttende til, være god å ha. Skulle departementet imidlertid fastholde sitt forslag, vil rådet gi tilslutning til det påpekte fra departementet om nødvendigheten av overgangsordninger, peke på at ingen som i dag blir hjulpet, bør bli skadelidende.»

Videre sier Norsk Musikerforbund at forbundet «deler ikke umiddelbart» departementets syn på behovet for denne delen av fondets virksomhet.

Departementet fastholder at fondet bør konsentrere sin virksomhet rundt støtte til utøvende kunstnere og at det ikke lenger er noen grunn til å stille etterlatte fra denne gruppen annerledes enn andre grupper yrkesutøvere. Departementet legger da vekt på fondets kulturpolitiske betydning.

Departementet fastholder derfor sitt forslag om å oppheve fondsloven § 1 tredje ledd. Det foreslås at Kongen skal kunne gi overgangsregler knyttet til opphevelsen.

4.4.3.6 Øvrige endringsforslag til fondsloven § 3

I fondsloven § 3 er avgiftsplikten knyttet til et krav om at den offentlige fremføringen skjer i ervervsøyemed. Det er ikke noe tilsvarende krav i åndsverkloven § 45b, heller ikke i utleiedirektivet artikkel 8.2.

Departementet foreslo i høringsutkastet at kravet om ervervsøyemed i fondsloven går ut, slik at det her ikke blir noen forskjell med hensyn til grunnlaget for henholdsvis vederlag og avgift.

Få høringsinstanser kommenterer forslaget. Det sakkyndige råd for åndsverker støtter forslaget forutsatt:

«at det ikke skal betales avgift til fondet der hvor fremføringen «skjer under slike forhold at en opphavsmann etter reglene i lov om opphavsrett til åndsverk ikke ville ha krav på godtgjørelse». Derved fanger man opp lånereglene i 2. kapittel i åndsverkloven.»

Det sakkyndige råds uttalelse samsvarer med departementets høringsutkast på dette punkt.

Departementet finner på denne bakgrunn å opprettholde forslaget om å endre fondsloven § 3 slik at ervervskravet tas ut.

Departementet har av samme grunn vurdert om avgiftsplikten i fondsloven § 3 bare burde knyttes til lydopptak, slik som vederlagsplikten etter § 45b. Departementet har imidlertid kommet til at avgiftsplikt for offentlig fremføring av film, med unntak for fremvisning på kino, slik dette ble innført i 1989 etter forslag fra Opphavsrettsutvalget og professor Stuevold Lassen, bør opprettholdes inntil videre. Det er naturlig å se på dette i forbindelse med vurderingen av en generell enerett for utøvende kunstnere, jf. om dette i punkt 2.1.

4.4.3.7 Overføring av opptak til ny lydfesting

Departementet foreslo i høringsutkastet å oppheve fondsloven § 4.

Denne bestemmelsen fastsetter at det skal betales avgift for overføring av opptak av utøvende kunstners prestasjoner til ny lydfesting. Dette omfatter for eksempel overføring fra grammofonplate til CD og inkorporering av et eldre musikkverk i en ny film. For at avgiftsplikt skal foreligge, må overføringen skje i ervervsøyemed. Der opptaket nettopp er gjort for å brukes i det særskilte produkt det overføres til, foreligger ikke avgiftsplikt.

Unntak fra avgiftsplikten gjelder der den utøvende kunstneren har fått vederlag for nødvendig samtykke til overføringen. Unntak gjelder videre for kringkastingsvirksomheters overføring av opptak til bruk i egne sendinger, når overføringen gjøres med virksomhetens egne hjelpemidler. Når opptak

Om lov om endringer i åndsverkloven og lov om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstners prestasjoner m.v.

foretas av selvstendige produsenter, må produksjonsselskapet etter hovedregelen betale avgift til fondet for overføringen. Her vil produksjonsselskapet som hovedregel være avgiftspliktig etter § 4 og kringkastingsselskapet vederlagspliktig etter åndsverkloven § 45b.

Unntaket i § 4 om at avgift ikke skal betales når den utøvende kunstner har fått vederlag for overføringen, innebærer at fondsloven § 4 er subsidiær i forhold til åndsverkloven § 42. Ved innføringen av rettigheter for utøvende kunstnere i åndsverkloven § 42 ble det beholdt en avgiftsplikt etter fondsloven § 4, fordi mange overføringer ble foretatt i utlandet og følgelig ikke var dekket av åndsverkloven § 42. Vedtakelsen av Romakonvensjonen og gjennomføringen av denne har endret dette betraktelig. Åndsverkloven gir den utøvende kunstneren enerett til å fremstille eksemplarer av opptak av sine prestasjoner. I praksis vil det nå regelmessig være betalt vederlag for slik bruk, hvilket innebærer en vesentlig begrensning i anvendelsesområdet for fondsloven § 4.

Bakgrunnen for unntaket for kringkastingsevirsomheters overføring til bruk i egne sendinger er ifølge Ot.prp. nr. 36 (1988-89) s. 24 at overspillingen:

«må antas normalt å være et ledd i selve den tekniske utsendingen av opptaket, og det er da naturlig å se den i sammenheng med denne, slik at avgiftsplikt bortfaller når sendingen ikke lenger skal være avgiftspliktig, men vederlagspliktig.»

Åndsverkloven § 45b om vederlagsrett for utøvende kunstnere gjelder når lydopptak med utøvende kunstners prestasjoner gjøres tilgjengelig for allmennheten ved kringkastingssending eller videresending av kringkastingssending.

Nå er det blitt vanlig at egne produksjonsselskaper foretar slik overføring. Unntaksbestemmelsen har følgelig mistet mye av sin praktiske betydning. Når det er et eget produksjonsselskap som overfører opptak, vil rettighetene som regel være klarert etter åndsverkloven § 42. Forutsatt at produksjonsselskapet har klarert rettighetene på forhånd, inntreer ikke avgiftsplikt, jf. § 4 første ledd andre punktum.

Departementets syn er følgelig, slik det ble uttrykt i høringsutkastet, at det praktiske anvendelsesområdet for fondsloven § 4 er betydelig redusert. Fondets inntekter kommer i liten grad fra avgiftsplikten for overføring av lydopptak til ny lydfesting. I 1998 utgjorde dette kun 424 000 kr. Til sammenligning fikk fondet inn inntekter fra avgift for offentlig framføring etter § 3 på nærmere 19 mill. kr. Bestemmelsen har mistet mye av sin praktiske betydning og har i tillegg liten økonomisk betydning for fondet.

Ingen av høringsinstansene går imot forslaget om å oppheve fondsloven § 4.

D e p a r t e m e n t e t opprettholder på denne bakgrunn sitt forslag om å oppheve bestemmelsen.

4.4.3.8 Forbeholdet til Romakonvensjonen artikkel 12

Endringer i åndsverkloven og fondsloven som foreslått ovenfor, nødvendigvis gjør endringer i reservasjonene som er tatt i forhold til Romakonvensjonen artikkel 12. Reservasjonen som Norge har tatt i henhold til konvensjonen artikkel 16, paragraf 1, bokstav a (ii) vil bli foreslått opphevet. Det vil ikke len-

Om lov om endringer i åndsverkloven og lov om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner m.v.

ger være nødvendig å opprettholde forbeholdet i forhold til sekundærfremføringer som er vederlagspliktige etter åndsverkloven § 45b.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget vil medføre økte utgifter for kringkastingsselskapene ved at avgiften for kringkasting bruk av lydopptak som ikke er vederlagspliktige gjeninnføres, dvs. at kringkastingsselskapene totalt sett skal betale for flere lydopptak enn de har gjort de siste år. Forutsatt dagens vederlagsnivå vil merutgiftene variere avhengig av hvor stor andel vederlagspliktige lydopptak det enkelte kringkastingsselskap bruker.

For bruk av lydopptak til annen offentlig fremføring enn kringkasting, vil betalingsgrunnlaget ikke utvides, men vil etter forslaget bli delt opp i avgift og vederlag.

Både når det gjelder bruk av lydopptak i kringkasting og ved andre offentlige fremføringer, vil vederlagets størrelse bli fastsatt i forhandlinger mellom brukerne og rettighetshaverne. Avgiften til Fond for utøvende kunstnere vil bli regulert i samsvar med vederlaget. Det er følgelig resultatet av disse forhandlingene som avgjør størrelsen på merutgiftene som følge av forslaget.

For Fond for utøvende kunstnere innebærer forslaget på den ene siden et betydelig inntektsbortfall ved at avgiftsplikten vil opphøre for offentlig fremføring av alle lydopptak som nå blir vederlagspliktige. På den annen side vil innføring av avgift for kringkasting bruk av lydopptak som ikke er vederlagspliktige, medføre økte inntekter til fondet. Med utgangspunkt i dagens bruk av lydopptak i kringkasting vil antakelig fondets totale inntekter ikke bli mindre enn de er i dag. Dette vil imidlertid kunne endre seg dersom forslaget medfører økt bruk av vederlagspliktige lydopptak, noe som kulturpolitisk sett vil kunne være en positiv utvikling. Selv om en slik utvikling vil redusere fondets inntekter, vil dette medføre økte inntekter for norske og europeiske rettighetshavere ved økt bruk av deres lydopptak.

Både for den organisasjonen som skal kreve inn og fordele vederlag og for Fond for utøvende kunstnere vil forslaget innebære økonomiske og administrative konsekvenser knyttet til innkreving og fordeling av vederlag og avgift. Departementet antar at disse konsekvensene ikke vil bli vesentlige fordi det nødvendige apparat allerede er etablert, og forslaget forutsetter et samarbeid mellom de to nevnte slik at brukeren i størst mulig utstrekning skal kunne betale til én av dem.

For utøvende kunstnere og produsenter av lydopptak vil forslaget innebære økte inntekter ved at vederlagsområdet utvides til å gjelde bruk av lydopptak til annen offentlig fremføring enn kringkasting.

Forslaget vil i utgangspunktet ikke medføre administrative eller økonomiske konsekvenser for det offentlige, men merutgiftene for bruk av lydopptak i kringkasting kan medføre krav fra NRK om at dette skal dekkes ved lisensøkning. Det må her understrekes at forslaget om avgift for bruk av ikke-vernede lydopptak i kringkasting ikke nødvendigvis vil medføre lisensøkning for NRK.

6 Merknader til de enkelte paragrafen

Til åndsverkloven § 45b

Første ledd endres slik at paragrafen omfatter all offentlig framføring av lydopptak.

Begrepet «offentlig framføring» betyr i denne sammenheng det samme som i relasjon til åndsverkloven § 2, hvor det er en av de handlinger som der inngår i opphavsmannens enerett til å gjøre et åndsverk tilgjengelig for allmennheten. Dvs. at både den direkte offentlige framføring av et lydopptak i diskoteker, restauranter o.l., samt sekundærfremføringer i kringkasting, videresending av kringkastingssending med lydopptak eller ved offentlig framføring av lydopptak gjennom radio- eller fjernsynsapparat m.m., omfattes av bestemmelsen. Av praktiske hensyn har departementet likevel valgt å beholde kringkasting og videresending av kringkastingssending i lovteksten.

Når det gjelder framføring i kringkasting og videresending av kringkastingssending, gjøres ingen endringer i forhold til gjeldende rett, jf. merknadene til paragrafen i Ot.prp. nr. 36 (1988-89) og Ot. prp. nr. 15 (1994-95). Det samme gjelder med hensyn til hva som er et lydopptak. Det vises i denne sammenheng til merknadene til § 45 i Ot.prp. nr. 15 (1994-95).

Som omtalt i kommentarene til fondsloven § 3, gir ikke utleiedirektivet anledning til å begrense vederlagsretten til offentlige framføringer som skjer i ervervsøyemed. I og med at § 45b utvides til å gjelde all offentlig framføring av lydopptak, er det tatt inn en henvisning til åndsverkloven § 21, slik at avgrensningen for framføringer i undervisning m.m., som gjelder i forhold til opphavsmannens enerett, også gjøres gjeldende i forhold til rettighetshaverne etter § 45b.

Til fondsloven § 1

Fondsloven § 1 tredje ledd foreslås opphevet, jf. foran under punkt 4.4.3.5 om at det fra fondet ikke lenger bør gis støtte til utøvende kunstneres etterlatte, og at ordningen foreslås avvirket i løpet av en overgangsperiode.

Til fondsloven § 3

Det vises til kommentarene til åndsverkloven § 45b, som med unntak av betalingsgrunnlaget, vil gjelde tilsvarende for fondsloven § 3. Direktivet artikkel 8.2 gir ikke anledning til å begrense vederlagsretten til offentlige framføringer i ervervsøyemed. For at det her ikke skal være noen forskjell med hensyn til grunnlaget for vederlag og avgift, er derfor kravet om at framføringen skal ha funnet sted i ervervsøyemed tatt ut. Dette medfører imidlertid ingen stor endring i forhold til det som i dag gjelder, fordi begrepet ervervsøyemed i denne sammenheng har blitt tolket forholdsvis vidt, jf. Rettstidende 1970 s. 1172.

Norsk Musikerforbund, GRAMO, GramArt og IFPI har i sine høringsuttalelser kommentert avgiftsplikten i forhold til kringkasternes egne opptak. Det pekes særlig på den praksis som finner sted blant kringkasterne innen EBU, hvor kringkasterne gjør lydopptak som er ment for kringkasting og distribue-

rer opptaket innen EBU. Musikerforbundet mener at avgiftsplikten nå gjeninnføres for kringkasternes egne opptak, mens GRAMO, GramArt og IFPI mener at avgiftsplikten bør omfatte slike opptak.

D e p a r t e m e n t e t understreker at «lydopptak» i fondsloven § 3 må forstås på samme måte som i åndsverkloven § 45b. Vi viser til det som er sagt i Ot.prp. nr. 15 (1994-95) om forståelsen av begrepet.

Fordi kringkastingssendinger ikke lenger bare gjøres tilgjengelig gjennom radio- og fjernsynsmottaker, har departementet i tråd med forslag fra Det sakkyndige råd for åndsverker tatt inn «datamaskiner eller lignende» i første ledd bokstav b, for å gjøre det klart at avgiftsplikten også gjelder når utøvende kunstneres prestasjoner fremføres offentlig på denne måten.

I andre ledd er det gjort unntak fra avgiftsplikten for lydopptak som er vederlagspliktige etter åndsverkloven § 45b. Dette medfører at det gjeldende unntaket for framføring av lydopptak i kringkasting på den ene siden er utvidet til å gjelde all offentlig framføring, samtidig som det ikke vil være unntak for framføring av vederlagsfrie lydopptak i kringkasting. Det er gjort unntak for offentlig framføring av lydopptak og film gjennom videresending av kringkastingssending jf. punkt 4.4.3.3.

De øvrige endringer er redaksjonelt begrunnet, og medfører ikke materielle endringer i forhold til gjeldende rett på området. Departementet har likevel funnet det riktig å presisere at unntaket for framføring av film gjennom kringkastingssending også omfatter videresending av kringkastingssending.

«Framvisning av film på kino» er etter forslag fra Det sakkyndige råd for åndsverker endret til «framføring av film på kino» slik at det brukes samme uttrykk som i åndsverkloven, uten at dette medfører noen realitetsendring.

I henhold til gjeldende andre ledd siste setning skal det ikke betales avgift hvor «framføringen skjer under slike forhold at en opphavsmann etter reglene i lov om opphavsrett til åndsverk ikke ville ha krav på godtgjørelse.» Denne ordlyden kom inn ved endringslov 9. juni 1960 nr. 9. Før endringen var det henvist til enkelte lånebestemmelser i tidligere åndsverklov. Endringen er ikke kommentert, men det følger av sammenhengen at den tar sikte på låne-reglene i åndsverkloven andre kapittel, slik at det ikke skal betales avgift når det i henhold til lånebestemmelsene i åndsverkloven ikke skal betales vederlag. Den Norske Advokatforening har pekt på at dette bør presiseres.

D e p a r t e m e n t e t foreslår en endring i lovteksten slik at det her henvises til lånereglene i åndsverkloven andre kapittel.

Til fondsloven § 4

Bestemmelsen foreslås opphevet, jf. punkt 4.4.3.7.

Til fondsloven § 5

Tredje ledd foreslås opphevet jf. punkt 4.4.3.4.

Til lovutkastets del III

Det foreslås at endringsforslaget trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Det er bl.a. nødvendig med en gjennomgang av forskriftene på området før

Om lov om endringer i åndsverkloven og lov om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner m.v.

loven kan tre i kraft. Det foreslås at Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelse kan tre i kraft til forskjellig tid. Det foreslås videre at Kongen kan gi overgangsregler, slik at bl.a. regelen om støtte til etterlatte i en overgangsperiode kan fortsette å gjelde for de som mottar slik støtte i dag.

Kulturdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i åndsverkloven og lov om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner m.v.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i åndsverkloven og lov om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner m.v. i samsvar med et fremlagt forslag.

Tilråding fra Kulturdepartementet ligger ved.

Forslag til lov om endringer i åndsverkloven og lov om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner m.v.

I

I lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. (åndsverkloven) gjøres følgende endringer:

§ 45b første ledd første punktum skal lyde:

Når lydopptak av utøvende kunstneres prestasjoner innenfor det i § 45 nevnte tidsrom gjøres tilgjengelig for allmennheten gjennom *kringkastingssending, videresending* av kringkastingssending *eller annen offentlig framføring*, har såvel tilvirkeren av opptaket som de utøvende kunstnere hvis framføring gjengis, krav på vederlag.

§ 45b tredje ledd skal lyde:

Bestemmelsene i § 3, §§ 21, 22 og 25, jf. § 11, og § 39k fjerde ledd, har tilsvarende anvendelse.

II

I lov 14. desember 1956 nr. 4 om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner m.v. gjøres følgende endringer:

§ 1 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

§ 3 første og andre ledd skal lyde:

Plikt til å betale avgift til fondet har enhver *som offentlig*

- a. *framfører* utøvende kunstneres prestasjoner ved hjelp *av lydopptak* eller film, herunder videogram;
- b. ved hjelp av radio eller fjernsynsmottaker, *datamaskiner eller lignende* framfører utøvende kunstneres prestasjoner.

Avgiftsplikten omfatter ikke offentlig framføring av lydopptak som er vederlagspliktig etter åndsverkloven § 45b. Avgiftsplikten omfatter heller ikke framføring gjennom videresending av kringkastingssending, eller framføring av film gjennom kringkastingssending eller på kino. Unntatt er også framføring som

Om lov om endringer i åndsverkloven og lov om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstners prestasjoner m.v.

nevnt i første ledds bokstav b, når framføringen ikke inngår som et ledd av betydning i den bedrift eller den virksomhet det gjelder. Avgift skal heller ikke betales hvor framføringen skjer under slike forhold at en opphavsmann etter reglene i *åndsverkloven andre kapitte* ikke ville ha krav på godtgjørelse.

§ 4 oppheves.

§ 5 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde og femte ledd blir nye tredje og fjerde ledd.

III

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene i loven skal tre i kraft til forskjellig tid.

Kongen kan gi overgangsregler.

Vedlegg 1**Høringsinstanser**

- Akademikerne
- Akademikernes Fellesorganisasjon
- Bildende Kunstners Hjelpefond
- BONO
- Den Norske Advokatforening
- Den Norske Fagpresses Forening
- Den norske Forfatterforening
- Den norske Forleggerforening
- Departementene
- Det norske komponistfond
- Det sakkyndige råd for åndsverker
- Fond for utøvende kunstnere
- FONO
- Forbundet Frie Fotografer
- Grafill
- GramArt
- GRAMO
- Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
- IFPI Norge
- Kommunenes Sentralforbund
- Kopinor
- Landsforeningen Norske Malere
- LO
- NOPA
- NRK AS
- Nordisk Copyright Bureau (NCB)
- Norges Fotografforbund
- Norges Juristforbund
- Norges Kunstnerråd
- Norges Praktiserende Arkitekter
- Norsk Ballettforbund
- Norsk Bibliotekforening
- Norsk Billedhoggerforening
- Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening
- Norske film- og tv-produsenters forening
- Norsk Filmforbund
- Norsk Folkemusikk- og Danselag
- Norsk Forbund for Lokal-tv
- Norsk Forbund for Fjernundervisning
- Norsk Forening for opphavsrett
- Norsk Forskerforbund
- Norsk Journalistlag
- Norsk Kabel-TV forbund
- Norsk Kantor- og organistforbund
- Norsk Kassettagiftsfond
- Norsk Komponistforening
- Norsk Kulturråd
- Norsk Litteraturkritikerlag

Om lov om endringer i åndsverkloven og lov om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner m.v.

- Norsk Lokalradioforbund
 - Norsk Musiker- og Musikkpedagogforening
 - Norsk Musikerforbund
 - Norsk Musikkforleggerforening
 - Norsk Operasangerforbund
 - Norsk Oversetterforening
 - Norsk Presseforbund
 - Norsk Redaktørforening
 - Norsk Revyforfatterforening
 - Norsk Sceneinstruktørforening
 - Norsk Skuespillerforbund
 - Norsk teater- og orkesterforening
 - Norsk Tonekunstnersamfund
 - Norsk Videogramforening
 - Norske Annonserers Forbund
 - Norske Arkitekters Landsforbund
 - Norske AV-sentralers Landsforbund
 - Norske Avisers Landsforening
 - Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere
 - Norske Billedbyråers Forening
 - Norske Billedkunstnere
 - Norske Dramatikeres Forbund
 - Norske Fotografers Opphavsrettsutvalg
 - Norske Grafikere
 - Norske industridesignere
 - Norske Interiørarkitekters og møbeldesigneres landsforening
 - Norske Kunst- og Kulturhistoriske Museer
 - Norske Kunsthåndverkere
 - Norske Reklamefotografer
 - Norske Scenografer
 - NORWACO
 - Ny Musikk
 - Næringslivets Hovedorganisasjon
 - Reiselivsbedriftenes Landsforening
 - Statens bibliotektilsyn
 - Styret for det industrielle rettsvern
 - Tegnerforbundet
 - Telenor
 - TONO
 - TV 2 AS
 - TV Norge AS
 - P4 Radio Hele Norge ASA
 - UBON
 - Unge Kunstneres Samfund
 - Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
-
-